

Rom / Dom

Milena Hübschmannova

Rom je autonymum, které většina *Romů* na světě užívá, když se chce označit etnickým názvem. Etymologicky je etnonymum *Rom* spjato s názvem *Dom*. Dnes se jménem *Dom* označuje početná indická *džátí* (kasta), rozšířená po celé severní Indii. Dříve mohlo mít *Dom* status etnonyma. *Rom* (*Dom*) je velice starý výraz. O *Domech* se dočítáme už v osmém století ve spise "Sádhanamálá".

Tehdy vládl v jednom indickém státečku (dříve bylo v Indii malých státečků bezpočet) *domský* král Heruka. Dodnes nacházíme zříceniny tvrzí s názvy jako *Domdígarh*. Historici jsou přesvědčeni, že *Domové* měli svůj malý lesní státeček, který králové z Guptovské dynastie (5-7 stol.) rozvrátili podobně jako všechny další malé státy. Tehdy *Domové* ztratili moc a své místo. Právem se můžeme domnívat, že ztratili i původní etnický status a stali se kastou. Je samozřejmé, že vítězové považují poražené za "nižší". Prapředkové *Domů* patří k předárijským obyvatelům Indie, kteří tu žili před tím, než v době 1500 let před Kr. vtrhli do Indie áriové. Tehdy se ovšem ještě název *Dom* neužíval, ale *domský* fyzický typ, jejich kultura, náboženství atd. bezesporu dokazují, že dnešní *Domové* patří k populaci, která tu žila před vpádem indoevropských áriů.

Od 3 000 - 1 500 tisíciletí byla v Indii civilizace, kterou nazýváme Mohendžodárskou, Harrapskou nebo Indusskou. Její tvůrci stavěli cihlové poschodové domy, v každém (bohatším) domě byla koupelna, kanalizace, studny. Znali písmo, které ovšem dodnes nikdo nerozluštil. Je téměř jisté, že předkové *Domů* - i když nevíme, jak se jmenovali - patřili k populacím, které žily v Mohendžodárském věku a že spolu s ostatními budovaly Mohendžodárskou civilizaci.

Poté, co *Domy* zdecimovali árijští Guptovci, píšou o nich vítězové už nepříliš lichotivě. V některých oblastech (Benáres) spalují *Domové* mrtvé - z toho plyne, že jsou nečistí. Jinde ovšem jako v indických státech Rádžasthán, Pandžáb, Uttarpradéš jsou dodnes významnými hudebníky - podobně jako naši Romové. O *domských* hudebnících se zmiňuje už významný arabský historik Al Bírúní v 11. století.

Někteří romští odborníci neuznávají, že by mezi Romy a indickými *Domy* mohl existovat jakýkoli vztah. Chápeme jejich pocity: gádžovští cikanologové chtěli vždy přesvědčit svět, že Romové byli a budou vždycky jenom dole, ti ubozí a nízcí. Proto vykládali i o *Domech* jen polopravdy - že i ti jsou jen dole. Jak vidíme, není to pravda celá. Pravda je, že *Domové* v určitých dobách měli v indické historii své vznešené místo.

Legenda

Na vlastní stát vzpomínají někteří *Domové* ještě ve svých legendách.

"Jednu vyprávěl *Dom- Mahášá* z města Julunduru (1969). Dávno pradávno měli *Domové* svůj stát. Žili krásně, nikoho nenapadali a nevedli války, protože lesy, vodstva a Bůh jim dávali všechno, čeho jim bylo zapotřebí. *Domský* král si držel vojáky jenom proto, aby se mohl dívat, jaké krásné mladé muže má ve svém království. Jenomže "bamani" (bráhmani, nejvyšší árijská "varna" - třída) si chtěli podmanit celou Indii, a tak poslali své generály a vojska, "kšatrije" (druhá nejvyšší árijská "varna") i do džunglí, aby našli jakékoli ještě svobodné panství. Vojáci našli i svobodný *domský* státeček. Vtrhli do něj, povraždili, koho mohli, a vyrabovali veškerý *domský* majetek. Někteří *Domové* se stačili ukrýt hluboko v lesích, někteří se rozutekli daleko, ani nevíme kam. Některé si bráhmani zotročili. Naživu zůstali dva bratři, Kalo a Bango. Byli velice odvážní.

V noci se vraceli do svého města, kde teď vládli cizí vítězové, a kradli zpátky to, co bylo ukradeno jim. Drahé kameny, zlato, krásné umělecké výrobky, nádherné hudební nástroje, sošky své Božské Matky, všechno, co našli. Poklady odnášeli daleko do lesa a zakopávali je do jam - dodnes nikdo neví, kde je to všechno ukryto. Jenomže jednou v noci nadešla nešťastná hodina, a dva bratříčky nachytali hlídači. Odvedli je před pohlavára. Tam je vyslychali, kam ukryli "ukradené" poklady. Nedostali z bratří ani slovo. A tak je nový vládce dal hodit do vroucího vosku. A ti dva ubozí bratříčci tam uhořeli, uvařili se. Ale ani po smrti nedali bratříci pokoj vítězům. Chodili je strašit. Přicházeli každou noc, pouštěli hrůzu na nového vládce a jeho pány. Rdousili je, dělali jim modřiny. Páni už nevěděli, co si mají počít. A tehdy ti "mulové" řekli, ať jim postaví pomník ve vesnici *Domgau*, kam by mohli přicházet *Domové* a vzpomínat na svou vznešenou minulost. A tak se stalo. A co ještě řekli ti bratří, Kálo a Bango? Že nebude na světě pokoj, dokud se *Domům* - *Romům* nebude dostávat stejné úcty jako ostatním lidem."

Domové jsou blízcí příbuzní dalších kast, které se dnes ovšem označují jinými jmény. Dříve patřily do velké *domské* pospolitosti. Své dnešní kastovní názvy odvozují ponejvíce od svých zaměstnání - podobně jako Romové (*kalderaši* - výroba kotlů, *lovara* - handluje s koňmi, viz). V Indii jsou příbuznými *Domů Gadde Lohárové* (*gaddi* - vůz, *lohár* - kovář), kočovní kováři, *Badiové* (srovnej starodávné romské příjmení Badi/Bodi) - ti hrají a vystupují jako akrobaté, *Badžové* (srovnej romské příjmení Badžo) hrají. *Bandžárové* jsou význační obchodníci. Vidíme tedy, že vztah *Dom-Rom* není jen lingvistický, ale i základní profese obou skupin se shodují. [Rejstřík názvů]

Proč a kdy předkové Romů odešli z Indie, nevíme řádně dodnes. Romský vědec Ian Hancock le Redžosko, profesor na Texasské univerzitě, Austin, USA se domnívá, že předkové Romů bojovali s arabskými válečníky, kteří dobývali Indii od 8-11 století a vlastně i později. [Původ Romů] Nejhorší byl Muhammad Ghaznaví (11 stol.) Právě tehdy odcházeli předkové Romů z Indie. Podle Hancockova názoru byli ovšem předkové Romů smíšená populace složená z "Rádžputu" (vysoká válečnická kasta) a jejich vojska, mezi které patřili i *Domové*. Je nesporné, že armády potřebovaly jak hudebníky tak kováře, tak obchodníky, kteří pro ně sháněli tažná zvířata, koně, voly. A to tehdy byly profese *Domů*. [Romové - subetnické skupiny]

Až do roku 1971 se Romové nazývali Romy jen mezi sebou. Ostatní - kromě odborníků - ani jejich skutečné jméno (autonymum) neznali. Označovali Romy nejrůznějšími apelativy (exonymy): "Cikáni" (č), "Cygaňe" (rus), "Zigeuner" (něm), "Zingari" (ital), "Tsiganes" (fr), "Gypsies" (angl), "Gitanes" (fr), "Tattare" (švéd), "Bohemiens" (fr), etc. Všechna apelativa ukazují, že gádžové nevěděli, kdo Romové jsou, odkud přišli. Za druhé získala časem ona apelativa nedobrou a nesprávnou zvuk. "Gypsy" - kdokoli, kdo se potuluje a nežije na jednom místě, "ciganit" - lhát, atd.

Na prvním mezinárodním kongresu Romů v Londýně, Anglie, duben 1971 prohlásili Romové, že si přejí, aby se jejich pravé jméno užívalo oficiálně i mezi Neromy. Založili romskou organizaci **RIJ - Romano internacionalno jekhipen**, dnes **IRU - Internacionalno romani unia**. **IRU** se v roce 1979 stala členem v **OSN (ECOSOC)**. Tím vzrostla i mezinárodní vážnost Romů i jejich skutečného jména - *Rom*. V mnoha státech užívají dnes i Neromové oficiálně autonymum *Rom*, aby prokázali Romům patřičnou úctu.

Lingvistický vztah mezi *Rom-Dom*

V indických jazycích se vyskytují cerebrální hlásky, které v evropských jazycích nejsou ("dd", "ddh", "tt", "tth", "rr", "rrh", etc.) Dokud žili Romové v Indii, měla cerebrála i stará romština, kterou dnes už

můžeme jenom rekonstruovat. Pod vlivem evropských jazyků se cerebrální hlásky v romštině změnily povětšinou na "R", "RR". "Rr" v kalderašském dialektě zní téměř jako "rr" v hindštině nebo marvárštině. Předvedme si onu změnu na několika příkladech (uvádíme kmen slov bez koncovek).

Hindi		Romani	
doī	dřevěná lžíce	roj	lžíce
dhíg	směr	rig	strana, směr
ud-, ur-	létat	ur- (el)	létat
gaddh-, garh-	zakopat, ukryt	gar- (avel/uvel)	ukryt
kad-(ā)	dýka	char-(o)	meč
and-ā	vejce	(j/v)andr-o	vejce
mánd	chlebová placka	mar-o, mandr-o	chleba
pet	břicho	per	břicho
ātt-ā	mouka	ar-o	mouka
kant-ā	trn	kandr-o	trn

Tato pravidelná hlásková změna dokazuje, že mezi názvy *Rom-Dom* existuje nesporná jazyková etymologická spojitost. (Najdou se lidé, kteří laicky spojují jméno Roma s názvem italského hlavního města Roma. To je ovšem nesprávné, Romové si své jméno přinesli už z Indie.)